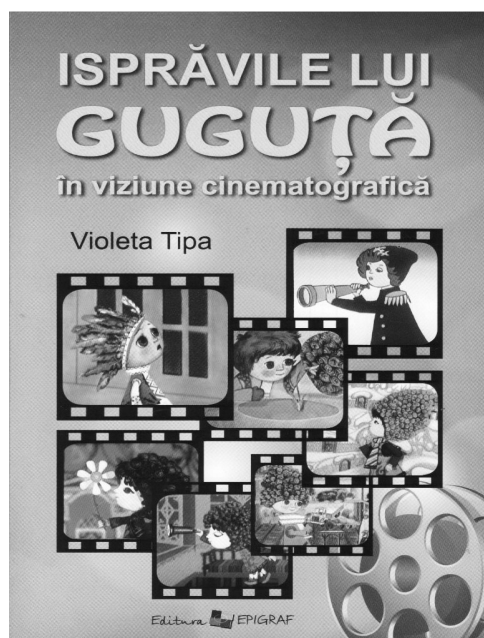

Violeta Tipa.
Isprăvile lui Guguță în viziune cinematografică.
Chișinău: Epigraf, 2014, 104 p.

Creația lui Spiridon Vangheli, laureat al Premiului Internațional „H. C. Andersen” pentru cea mai bună lucrare pentru copii, a suscitât atenția cercetătorilor nu doar din domeniul filologiei sau al pedagogiei, ci și a celor din studiul artelor, în special în anul 2013, declarat anul Spiridon Vangheli de către parlamentul Republicii Moldova. Interesul pentru opera autorului a început în acest an omagial cu monografia Ludmillei Armașu-Canțir, doctor în filologie, intitulată *Structuri și formule narative în opera lui Spiridon Vangheli* (Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău), susținută de articole și de investigații științifice în cadrul unor conferințe, simpozioane dedicate scriitorului, finisând totuși la începutul anului 2014, cu micromonografia *Isprăvile lui Guguță în viziune cinematografică* de Violeta Tipa, doctor în studiul artelor, cercetător științific coordonator la Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM.

Editată cu sprijinul financiar al Ministerului Culturii la editura „Epigraf” și recenzată de Dumitru Olărescu, doctor în studiul artelor, lucrarea, după cum aflăm din *Argument*, este a doua după un studiu din 1982 al Larisei Tarasenco și prima în limba română, în care este abordată problema filmului de animație în Republica Moldova. De aceea ea „se dorește a fi o reabilitare a genului” (p. 7) în acest spațiu cultural și din considerentul că, după convingerea autoarei, „animația a fost întotdeauna mai aproape de poezie, de limbajul simbolurilor și al metaforelor” (p. 10).

Din cele trei capitole, primul, intitulat *Guguță în lumina ecranului*, este mai amplu, în care cercetătoarea prezintă personajul lui Spiridon Vangheli ca un erou arhetipal, un personaj ce transmite în mod veridic aspecte psihologo-pedagogice ale diferitor vârste ale copilului, așa cum îl apreciază, cum îl vede critica literară (M. Cimpoi, R. Suvică, I. Ciocanu, E. Botezatu, L. Armașu-Canțir

ș.a.). Tot în acest capitol, revenind la specificul temei investigate, V. Tipa propune un excurs în istoria și tehnica filmului de animație, accentuează relația dintre textul literar, cel muzical și discursul filmic, prezentând în diacronie autori și filme din animația mondială. În acest context, cercetătoarea apelează la studii de specialitate semnate de O. Neceai, A. Asenin, L. Prihodko, I. Truică, F. Hitruk ș.a. În comparație cu ecranizarea unor texte literare la începuturile animației (anii 1960) din actuala Republica Moldova (poveștile lui I. Creangă sau poeme și povestiri scrise de F. Mironov, A. Busuic), transfigurarea artistică în forma discursului filmic a creației lui Spiridon Vangheli a devenit o etapă nouă în afirmarea animației în acest spațiu cultural românesc. Astfel, în anul 1970, filmul de animație *Guguță*, în regia lui Constantin Bălan, realizat cu concursul animatorului estonian Elbert Tuganov, pune începutul unui ciclu original al viziunii naționale asupra lumii în acest gen de artă.

Filmele despre Guguță, create de acest regizor în perioada 1970–1984 (*Guguță, Banca lui Guguță, Guguță poștaş, Darul lui Guguță, Guguță frizer, Guguță – căpitan de corabie, Noaptea de Revelion, Măturătorii veseli*), constituie obiectul analizei realizate de Violeta Tipa din perspectiva relației text literar – film de animație. Cercetătoarea argumentează astfel opțiunea tehnică pe care o face regizorul Constantin Bălan în primul film animat despre Guguță: așa cum scriitorul Spiridon Vangheli pune accent pe lumea interioară a personajului-copil, pe acțiunile altruiste ale acestuia, este binevenită „decizia regizorului de a lucra în tehnica marionetelor decupate, (...) care se pretează anume unor subiecte cu mai puțină acțiune, accentul fiind pus pe (...) sentimente, pe viziunea asupra lumii înconjurătoare” (p. 28).

Suținute de imagini color din filme, opiniile autoarei conving cititorul că armonia artelor în imaginarul artistic al lui Spiridon Vangheli devine imbald de creație pentru regizor și scenograf. Aici sunt analizate din diferite perspective – tematică, al veridicității și al specificului național, mai puțin din cea psihologo-pedagogică – aceste realizări artistice ale scriitorului și ale regizorului. Cercetătoarea subliniază rolul și necesitatea unei asemenea comuniuni de idei și de spirit dintre scriitor, regizor, scenograf, muzician, ce se manifestă, în special, în filmul *Noaptea de Revelion*, peliculă ce deschide noi orizonturi în creația regizorului și „anticipează filmele poetico-filosofice ale lui C. Bălan, realizate în perioada 1985–1989...” (p. 57).

Capitolul II *Universul național în serialul despre Guguță* conține interpretări ale unor simboluri naționale și general-umane în filmele de animație despre Guguță, fiind relevantă astfel continuitatea

spirituală etno-etică cu generația șaizecistă. Aici autoarea accentuează și rolul important ce îi revine scenografului în crearea imaginarii artistice. Sunt analizate într-un subcapitol aparte viziunea artistică și contribuția scenografilor Aurel Guțu, Petru Bălan, Igor Bogaci, Ana Evtuşenco, Natalia Sidorencu la transfigurarea artistică a lumii copilului și a copilăriei ca stare și ca vârstă de aur a omului, precum și imagini și/sau idei sugerate de muzica semnată de compozitorii Eugen Doga și Gheorghe Mustea.

În capitolul III *Opera lui Spiridon Vangheli – deschideri pentru interpretare audiovizuală* autoarea analizează din diferite perspective filmele realizate la studioul pentru copii „Florica”, pe baza operei lui S. Vangheli, în perioada 1971–1985. Urmează o trecere de la film la teatrul pentru copii, ai căror regizori au valorificat opera aceluiași scriitor – Spiridon Vangheli. În acest context, sunt aduse date istorice și prezentate unele spectacole montate la Teatrul Municipal pentru Copii „Guguță” din Chișinău, la Teatrul Republican de Păpuși „Licurici” și la Teatrul televizat de păpuși „Prichindel”. Cercetătoarea atenționează în final asupra stringenței păstrării și valorificării acestui gen al artei: „În prezent, filmele despre Guguță (de altfel, ca și multe altele) sunt un capital cultural nevalorificat, ce se uzează prin arhivele studioului „Moldova-film”. Nefiind păstrate în condiții optime, cu trecerea timpului calitatea peliculei s-a degradat, culorile și-au pierdut intensitatea. Noile tehnici și tehnologii permit digitalizarea peliculei cinematografice...”. Astfel că această micromonografie a Violetei Tipa constituie un început al valorificării filmului de animație din Republica Moldova, care, evident, necesită a fi continuat.

Ana GHILAȘ